

nisu zmešalo, je pa potem tudi za njive dobro. — Tudi pepél se je prav dober skazal.

Je pa senožet prav močír ali mah (Morast), je treba za vodotoke po skopanih dostojnih grabnih skerbeti, in de se prerahla zemlja dovelj vterdi, peska, šute in enake soderge na-nje navoziti, de ji dobro podlago da in zemljo zboljša.

Takó ogleštane senožeti naj se ogradé, de se poversina dovelj vsede in posuší, in de se živina ne pase po njih in globokih jam ne naredí, kjer stopa, — scer ti ne bo senožet nikdar lepo ravna.

Na močirnih senožetih se pa da nar hitrejši in nar lože plot iz vèrbjih véj napraviti; na tistim koncu, kjer se v zemljo vtaknejo, naj bojo slab palec debele in nekoliko ošpicene, brez stranskih mladík; na spomlad, ko je zmerzovati jenjalo, naj se pol čevlja globoko v zemljo vtaknejo; v visokosti pol sežnja (klaftre) naj poprek po njih leskovce, na debelim koncu pol palca debele, privežejo. Že v pervim létu se da na to vižo stanoviten plot z majhnim trudam napraviti.

(Dalje sledí.)

Nove kmetijske podružnice na Krajskim.

V podružnici Višnjagorsko-Zatičinski so bili 29. mal. travna izvoljeni: za predsednika gosp. Janez Kopecki, fajmošter v Zatičini; — za odbornike pa gosp. Ivanc Franc, v Grundlju, gosp. vitez Benjamin Födransperg, v Hudim, gosp. vitez Anton Widerkhern, v Mali Loki, in gosp. Hribar Franc, v Podgabru.

V podružnici Novomeški je bila 13. t. m. volitev, in so bili izvoljeni: za predsednika gosp. vitez Anton Fichtenau, — za odbornike pa gosp. Dr. žlah. Juli Vest, gosp. Karl Fabiani, gosp. Bernard Hochmayer in gosp. Franc Germ.

V podružnici Podpeč-Zaloški je bila volitev 16. t. m., pri kateri so bili izvoljeni gosp. Juri Račič za predsednika, — gosp. Janez Thomann, gosp. Gašper Švab, gosp. Janez Detela in gosp. Kajetan Šuller za odbornike.

Takó so večidel že vse podružnice vstanovljene in bojo v prid domačiga kmetijstva svoje opravila začele. —

Podružnica Radoljška je imela 18. dan preteč. mesca svoj prvi shod, pri katerim so med drugimi rečmi posebno pomenki zastran varstva gojzdov važni bili; zapisnik (protokol) te reči je poslal gosp. predsednik podružnice središnjemu odboru kmetijske družbe v predlago višjemu vodstvu. —

Odbor Idrijske podružnice je oznanil kmetijski družbi, de prvi velki zbor te podružnice bo 17. dan prihodnjiga mesca (rožnika) dopoldne.

Korítnost rastljinoznanstva.

Pretekli teden je gosp. Andrej Fleišman, naš izverstni rastljinoslovec, v Ljubljanski živinozdravniški šoli začel podúk rastljinoznanstva, sosebno tistih rastljin, ktere mora živinozdravnik poznati, de vé razločiti trave, ki so za kermo dobre od slabih, de pozná zeliša, ki so zdravila, in vé, ktere so strup. Živinozdravniku na deželi, ki si zdravila sam nabíra, de mu jih ni treba iz dragih lekarnic kupovati, de tedaj zamore tudi živino boljši kup ozdravljati, je ta vednost posebno potrebna; pa tudi zató mora dobre, škodljive ali clo strupene zeliša dobro poznati, kér živina večkrat po klaji v hlevu ali po paši zbolí, in je tedaj treba vediti: ali ni kaj strupeniga vžila. Zavoljo tega je vodstvo imenovane šole g. Fleišmana naprosilo, de naj, kér mu je vsaka rastljina pri nas natanjko znana, prevzame očitni podúk rastljinoznanstva za

učence živinozdravniške šole, kar je on tudi rad storil.

V sredo je začel učenje z nagovorom na učence v živinozdravniški šoli, kteriga zdej vsaki dan, razun sabote, nedelje in praznikov, od 5. do 6. ure popoldne daje v botaniškim vertu, kér pravo poznanje rastljin se ne da doseči iz bukev in malanih podob, ampak tam, kjer zeliša rastejo.

Nagovor,

s kterim je gosp. Fleišman podúk rastljinoznanstva v domačim jeziku začel, se pa takóle glasi:

„Ljubi učenci! Rad sim se udal častnemu poklicu, Vas podučiti v rastljinoznanstvu, de boste poznali tiste zeliša, ki so živini tečne, škodljive, zdravilne in strupene. Čakal sim pa s tem podukam takó dolgo, de je čas prišel, o kterim nam je ljubeznjiva natora spet svoje rastljinске zaklade iz zemlje pokazala. Ta čas je zdej tukaj; zató se bomo zdej poprijeli tega poduka. Narpoprej vam pa čem namén in veliko koristnost tega znanstva sploh enmalo razložiti in povedati, kje, kaj in kakó se boste učili.

Rastljinstvo, naj bo travje, zelištvo, germovje ali drevje, je neprecenljiva podpora našiga življenja, in takó koristno in potrebno, de, ako bi nas ne bil modri Stvarnik ž njim podaril, bi nam skorej ne bilo moč živeti. To lahko vsak spozná, če je še takó prost in neveden, če le enmalo okolj sebe pogleda, kaj de vse iz rastljinstva za mnoge potrebe ljudi in žival rabimo. In če dalje premislimo, kakšna bi bila na svetu, če bi rastljinstva ne bilo! Kakšna je že pozimi, kadar sneg zapade in nam rastljine in zemljo pokrije! Vse je pušto, kamor se pogleda; vse žalostno in neprijetno; otožnost in žalost nas sprehaja.

Vsa druga je na spomlad, kadar narava zgubi sneženo in ledeno odejo in se rastljinstvo spet oživi. Že perve cvetlice, ki se iz zemlje prikažejo, nas razveselé, de je kaj — še bolj pa smo veseli, če pogledamo po ravninah in dolínah, planínah in hribih, in zagledamo brez števila veliko cvetlic, ki se lesketajo v mnogih pisanih barvah in puhté prijeten duh iz sebe, de vsaciga človeka, ki ni ledeniga sercá, od nježne mladosti noter do stariga sivčika, živo veselje presúne.

Pa ne le človek, temuč tudi živalstvo se veseli prerrojene narave, ktera mu zdaj ponudi za življenje toliko živeža, brez kteriga bi ne móglo obstati.

Iz tega, kar sim vam, ljubi učenci! tukaj ob kratkim pred oči postavil, spoznate neizmerno dobroto previdnosti božje, ki jo je vsim stvarém na zemlji po rastljinstvu naklonila, — pa ne samo zató, de bi ga le imeli, gledali in le tje v en dan vživali, ampak zató, de bi se ga v splošni prid vsih stvari prav poslužili, za česar je vstvarjeno bilo.

Ako ga pa hočemo v naš prid prav obračati, ga moramo nar poprej prav poznati, — in zató je treba podučjenja.

Podúk v rastljinstvu, ljubi učenci! se zamore pa le tam prav natanjko deliti in dobro razjasniti, kjer so rastljine večidel vsih plemén in klasov v kupej sestavljene; — prvič zató, de se ne vidijo le take, ki so za rejo, za zdravila, ki so škodljive ali strupene, ampak zraven tudi vse tiste, ki so tem podobne in se lahko ž njimi zmešajo, de se po taki zmešnjavi dostikrat velika škoda ali nesreča zgodi, kakor žalostne skušnje učé; — drugič pa tudi zató, de se rastljine takrat viditi zamorejo, kadar začno kalí poganjati, kadar cvetó, séme, zernje in sad donášajo noter do časa, de dozoriijo in se obleté. Zakaj nektere rastljine se v teh časih tako zlo spremené, de, če bi kdo eno rastljino popred vidil, preden cvetè, in spet potém, kadar cvetè ali kadar séme obrodí, bi mislil, de je čisto druga, ako je ni dobro in natanjko poznal. In zató je treba, de se večkrat v létu pregledujejo.

To se pa ne more natanjko zgoditi, kakor bi morebiti marsikdo mislil, po senožetih, dolinah ali hribih — in scer zato ne, kér se rastljíne tukaj ne morejo ob vsih poprej imenovanih časih in povsod takrat obiskati, kader se njih premembe godé.

Zató so botaniški verti potrebni, v katerih so v imenovani namén rastljíne večidel iz vsih plemén in klasov, iz domačije in družih dežel vkup znešene in zasajene, de se lahko v vsih dóbah od zelenjenja noter do sada pregledujejo.

Tak botaniški vert ima tudi c. k. Ljubljansko učeliše že čez 40 lét, ki je v ptujih deželah zavoljo imenitnih rastljinskih zakladov skorej bolj znan in čislán, kakor v domačii, in v tem vertu se boste tudi vi, ljubi moji! rastljinoznanstva učili.

(Konec sledí.)

Od kantonskih cést.

(Konec.)

Ali od tehmal, ko so jeli poprejšnje kantonske komisije in kresije konca pričakovati, od tehmal se je veliko v nemar pušalo in s žalostjo vidimo, de veliko potrebnih taci naprav hira, kakor jetični človek. Od takih prigodeb hočemo tukaj le ene omeniti, ki nam je dobro znana.

Lansko léto 12. septembra je grozoviten naljiv pokončal cesto, ktera pelje od Svibna v terg Rateče pri zidanim mostu na Dolenskim in reka Zapota je most v Ratečah poderla. Prebivavci Svibenške in Šent-Urške fare so bili v zadregi, ker niso imeli poti do Rateč in do kantonske gosposke na Dvor; z vozam se nekoliko dni ni moglo voziti; pešci so pa po takih stezah mogli hoditi, ktere so komaj za kozé pripravne. C. k. stavsko vodstvo je neutegama napravilo most čez Zapoto v Ratečah, zastran poderte ceste se pa ni dolgo nič družiga zgodilo, kakor de se je v enim kraji nekaj hriba odkopalo, takó de kako kljuze komaj naprej precipa; v družih krajih je pa podertija ostala, takó de morajo pešci še zmiraj po kozje hoditi, vozovi pa le z veliko nevarnostjo in težavo se naprej pomikovati, kér morajo na več krajih čez vodo brestí, čez grabne gomaziti in dostikrat po produ ceste iskati. Koliko de živina in ljudjé terpé, koliko de se orodja potare, vsaki lahko prevdari. Kér od nobene strani pomoci ni bilo, je neki posestnik na poprejšnjo c. k. kresijo v Novim mestu 14. novembra p. t. prošnjo poslal, de naj se ta cesta popravi. C. k. kresija je 28. decembra p. l. to prošnjo na poprejšnjo c. k. kantonsko komisijo na Dvor poslala in ukazala, de kaj za popravo pokvarjene ceste potrebniga stori. Kantonska komisija je pa to prošnjo prošniku nazaj poslala, de naj ima za vednost, kar kresija ukaže. Ta prošnik ni mogel družiga storiti, kakor tiho biti, kér sam ni mogel ceste narediti. Celo zimo se je uboga živina po tistih podertijah terpínčila; celo zimo so se ljudjé plazili, kakor je bilo mogoče, na spomlad pa jim je že preveč bilo in poslali so nekteri soseskini predstojniki in gg. fajmoštri tistih krajev prošnjo do deželnega poglavarstva, de naj bi se cesta naredila, de oni so pripravljene vse storiti, kar je potreba, samo de naj kdo vodstvo prevzame. Gotovo je deželno poglavarstvo to prošnjo na zadevajočo gosposko za spolnjenje poslalo, ali kje de zdaj ta reč leží, ne vémo, samo to vémo, de ceste še zdaj ni.

Mi scer dobro vémo, de take in enake reči so izvirale iz nestanovitniga stanú (provizorium), v katerim so se zadnji čas kantonski uradi znajdli, in tudi prenapetiga ne tirjamo, de bi novi uradi, ki so komej svojo službo začeli, vse na enkrat poravnati mogli, posebno kar po večim delu spada v prihodnje opravila srenj — vunder kjer je potreba takó očitna, mislimo, de bi se ne čakalo vstanovitve srenj, posebno tukaj, kér

soseskam nič družiga ne manjka, kakor vodstva za izdelovanje ceste in potrebne pomoči zoper nektere zanikernike.

Ambrož.

Popis Cerkníškiga jezera na Notrajskim.

(Dalje in konec.)

Čudna naravska prikazen je, de obé vodi iz tamnih tesnob na dnevski svit zrijete, se pa kar naglo spet zgubite; ob času naljivov pa se po zalih Planinskih travnikih v škodo in žalost marsikterim lastnikom razlijete. Kér reki Unc in Pivka podarjene svobode pristojno čislati ne umete, jo morate za kazen kár hitro spet v tamnico pomésti, kjer se zmodrujete in clo poročne iména za Ljubljansico zajemate, ki zna bolj dar svobode spoštovati ter pohlevno tekoča prinaša polne čolnove v Ljubljano.

Steinberg*) dopoveduje, kakó je nekđaj jezero mergolelo polno rib; v létu 1714 so ljudjé pred pustam, ko je takó huda zima bila, de je 18 palcov débel léd jezero pokrival, in se večidel voda posušila bila, po jamah toliko rib nalovili, de skorej niso vedili kam ž njimi. Cerkníških rib so takrat Krajnci, Štajarci in Korošci celi post dosti imeli. Čversteji so pač tudi takrat ribči memo zdanjih bili, kakor Steinberg piše, de so med jamami, kjer je nar več rib bilo, léd presekali in kar brez vse obléke po pol četertinke ure ribe sačili, ter jih urno na léd metali; le k ognju se nekoliko pogret in s kakšnim požirkam se okrepcat stopili, potem pa spet ročno dela poprijeli.

Čuditi se pa ni, de je takrat toliko rib bilo, kér poprej zaporedama 7 lét ni jezero bilo usahnilo.

Menihi iz Bistre (Freudenthal), ki so prvo in poglavitno ribštvo kupili bili, so skerbeli, de bi ribe ne bile preveč pošlé, zato ni smel nihče v globokim ribniku, kteri se skozi celo léto poln vode v zglavju jezera znajde, in kterimu ondašnji prebivavci cemun pravijo, kar nobene ribe ujeti; od tod so se naglama, kakor je voda nastopila, po celim jezeru naselile. Bistriški opát je blizo Cerknice na Loki (Thurnlack) v lepo tihotnim kraju stanoval. Puste razvaline so zdaj tu, in se opeka žgè, kjer so se pred 80 léti ribe pek-le in cverle, siromaki nahranovali in kamor je marsikdo rad šel, kér je vedil, de bo gostoljubljivo sprejet.

Nekoliko časa sém se pa ribe brez vsiga reda po strugah in jamah lové, kar je le moč, torej se ni čuditi, de ribštvo peša in ribči dostikrat zastonj mreže mečejo. Ako tudi voda iz tamnih globočin, kader se jezero napolnuje, kej rib prinese, jih je vunder še premalo, ga obilno pomnožiti, de bi se ribštvo takó bogato splačevalo, kakor nekđaj.

Tù imaš, dragi bravec, popis čudovitiga jezera, kterimu ga ni kmalo para. Drugo pot bom nektere vošila in svete razodel, kakó bi se znalo zali Cerkníški okolici sčasama veliko koristi in dobička nakloniti.

Podgrivarski.

Cesar v Terstu.

Časopisi in tudi tisti, ki so v Terstu bili, ne morejo zadosti povedati od slovestnost, ki so jih ondi vidili, presvitlimu cesarju na čast. Cel teden je bil Terst v veselji; ena slavnost je roko podajala drugi. Od več strani smo slišali praviti, de kdor ni rasvitljenja (Beleuchtung) v Terstu vidil, nima zapopadka, kaj se pravi rasvitljenje.

Cesar je bil povsod, kamor je prišel, z živim „Eviva“ sprejet in spremljen od toliko množice ljudí,

*) Prav bi bilo, če bi naši domorodni časniki kaj več od tega moža povedali, kar se iz njegovih bukev zvedíti da, ktere je on od Cerkníškiga jezera spisal in v Ljubljani 1788 natisniti dal.

Pisatelj.

ki že davnej obstoji v mnogih vstavnih deželah in zastran ktere sodbe nam je unidan visoko učeni g. Palacky v pravdi zoper g. Würtha*) dokazal, de je bila že v starodavnih časih pri Slovánih navadna, ki so tako sodbo po prisežnih možéh „poróta“, in prisežne može „porotce“, imenovali (od porotiti, zarotiti se, ali priseči, de bojo po svoji vésti razsodili krivico ali nekrivico).

Kér bojo poróte ali sodbe po prisežnih možéh tudi kmalo pri nas v djanje stopile, mislimo marsikterimu vstreči, ki od te nove sodbe praviga zapopadka nima, ako to napravo nekoliko po domače razjasnimo.

Pri ti priliki še enkrat opomnimo, de naj skuša vsak samostojin človek kakoršniga koli stanú, se saj nekoliko soznani z novimi napravami in postavami, ki jih po vstavni vladi dobivamo, kér je zdej marsikaj vsacimu treba vediti, kar po stari vladi ni treba bilo, naj zadéva srenjske postave, volitve za deželni ali deržavni zbor, in tako dalje.

Vernímo se nazaj k porótam. Kaj je porota ali sodba po prisežnih možéh?

Poróta je očitna sodba za tó po postavi prostovoljno izvoljenih prisežnih mož, kateri, če je kdo kakiga pregreška ali hudodelca obdolžen in zapert, po svoji vésti sodijo: ali ga kriviga spoznajo, ali ne. Le po ti razsodbi porotcov določijo potem cesarski sodniki kazin ali štrafingo, ako je bil kdo kriv spoznan, — če pa prisežni možje izgovoré, de ni kriv, se pa obdolženi človek izpusti.

Dosihmal so bile sodbe vse drugač, kar je sploh znano. Zavolj kakiga pregreška ali hudodelstva zapertiga človeka je sodnjištvo izprašalo, priče zaslišalo, sodbo storilo, de je kriv ali ne kriv, in če je bil kriv spoznan, se je kazin (urtel) določila, ktera je bila vikšimu sodnjištvu (apelaciji) v pretres in poterjenje predložena. Vse to se je godilo po navadni kancelijski poti.

Posebno zavolj dvéh reči ni bilo to ravnanje dobro.

Pervič zató ne, kér včasih kakšniga prav prekanjeniga, goljufniga hudodelca, ki je bil vsih zvijač poln, ni mogel sodnik postavno prevížati in poterditi njegoviga hudodelstva, čeravno je bil vsak človek prepričan, de je kriv; pa je tajil in tajil, in če gotovih prič ni bilo, je imelo sodnjištvo silno težavo s takim zvitim hudodelcam. Sódbe so se zavoljo tega večkrat dolgo vlekale.

Drugič, poprejšnje skrivno kancelijsko ravnanje tudi za to ni bilo dobro, kér, čeravno je sodnjištvo zvesto in natanjko po postavah in po pravici sodilo, se je vunder večkrat slišalo: „to ni po pravici šlo.“

Vsimu temu se bo po porótah ali po očitni sodbi prisežnih mož prihodnjič v okom prišlo, ki se bojo takóle napravile:

V vsakim sodnjiškim kantonu se bojo zapisale imena vsih mož, ki imajo postavne lastnosti za prisežene može; ta zapisnik se imenuje imenik porotcov (Geschwornen-Liste).

Iz tega imenika, ali kakor se tudi imenuje: velika poróta (grosse Jury), se bo potem napravila po srečki (lozu) ali po poprej odločeni versti mala poróta (kleine Jury), ktera obstoji iz določeniga števila prisežnih mož, postavimo, 36.

Pa tudi ta mala poróta se bo dala še pomanjšati. De se nobeden, ne tisti, ki toži, pa tudi tisti ne, ki je zatožen, ne more zavolj kakšne reči pritožiti, ima vsak teh dveh pravico, eno tretjino, to je, en dritelje, male poróte zavreči.

*) »Union je v 2 listih prinésla učeno razjasnjenje g. Palackiga, ki nam naznani staro slovansko besédo »poróta« (Schwurgericht) in porotci (Geschworene).

Če sta tedaj obá vsak svojo tretjino porotcov zavergla, ker mislita, de bi zavolj kakiga sovražtva i. t. d. zoper nju bili, ostane ena tretjina prisežnih mož, katerih razsodbi se potem obá podveržeta.

Ti takó izvoljeni možje (porotci) prisežejo potem, izvolijo izmed sebe eniga verhovnika ali perviga možá (Obmann) in ko je vse to storjeno, se začne očitna pravda.

(Konec sledí.)

Korítnost rastljínoznanstva.

Nagovor,

s katerim je gosp. Fleišman poduk rastljínoznanstva v Ljubljanski živinozdravniški šoli začel:

(Konec.)

Jez si bom prizadeval, kar se bo dalo, vam vse potrebne rastljíne na tanjko razkazati, kakšne de so, kakó se imenujejo, ali so zdravilne, koristne ali škodljive ali clo strupene, ali dobre za klajo, rejo ali pa druge reči; — na dalje kogá se od zdravilnih za zdravilo rabi, ali korenine, štible, perje, cvetje, séme, zernje ali sad, — in kakó se vse te sorte razdelé, kakó ena od druge razloči, de se zamorejo prav spoznati. Nektore rastljíne so si namreč takó zlo podobne, de se večkrat velike zmešnjave zgodé, ktere so sosebno takrat nevarne, ako se dobra ali zdravilna rastljína zmeša, s škodljivo ali clo strupeno.

V spričanje tega vam hočem pergodbo [v razgled povedati, ki se je pred nekimi léti blizo Ljubljane zgodila.

Ena ženska pride v neko hišo bolno obiskat, in jo popraša, kaj de jí je? Ko ji ta potoži in bolezin razloží, ji reče prijateljica: Lej! jez sim bila ravno takó bolna, pa sim se kmalo ozdravila. Oh, ljuba moja! pravi bolna, kakó si si pa štatvala, de si se ozdravila? povej mi. Prijateljica ji odgovorí: Eno zeljše sim si kuhala, in njegovo kuhano vodo pila, ki tam gôrle pri zidovih raste; daj si ga tudi ti nabrati in skuhati, potlej pa tisto vodo večkrat na dan pij. Bolna pošlje zares neko žensko k tistimu zidovju, kakor ji je nasvetovano bilo, si ga skuhati da, in ga pije. Ali poslana ženska ni praviga zdravilniga zeliša nabrala, ampak strupeniga, kér je pri tistim zidu več sort zeliš, dobrih, škodljivih in hudo strupenih rastlo, katerih ni poznala. Kakor hitro je bolna tisto kuhano vodo pila, jo je na naglama takó hudo po trehu viti in vjedati začelo, de je v malo urah umerla.

In tacih prigodb je veliko znanih, in tudi tacih, de je živina po vžitih škodljivih rastljínah nanagloma zbolela. Ljudje pa niso vedili, od kod je to prišlo, dokler jim niso zdravniki tega povedali. Taka nesreča se lahko vsakimu zgodí, ki zeliša za zdravila ali postavim za kakšno župo, za pelinovec ali za druge reči nabira, pa jih dobro ne pozná, naj bo že za živino ali za ljudi.

Iz tega se vidi, ljubi moji, de ni le samo za nektore ljudi dobro rastljíne poznati, temuč de je silno potrebno, de bi bilo ljudstvo sploh kaj več v tem podučeno, — pa žalibog! kakó bo ljudstvo od tega kaj vedilo, kér prilóžnosti nima, se v tem podučiti; ja še clo tisti, ki v mestih v vikši šole hodijo in se rastljínoznanstva učijo, se ga le premalo naucé, kér je bilo in je še veliko premalo časa za tako obširno učenje odločeniga. Tisti pa, ki niso v sedmo šolo prišli, če se niso po svoji lastni pridnosti tega poduka priprijeli, nimajo clo nobene vednosti v takó potrebnim rastljínoznanstvu!

Zató se pa tudi grozno velikokrat in od več strani sliši milo tožiti, in po zgubljenim času zdihovati: „toliko lét sim v šolo hodil, sim se pridno učil, skor vse sole sim premedel, pa kader domú pridem, ter hodim

po polju ali kjer koli drugod, se mi zdí, kakor de bi bil v ptujim kraji; skor nič ne poznam in ne vém prav ime novati, kar rastljinstvo in scer natorstvo zadene.“ — To je žalostna pa gotova resnica! Silno koristno in potrebno bi tedaj bilo, de bi se prihodnjic tudi v nižjih šolah natoroznanstvo v nemar ne pušalo, in nar poprej povsod domače dobro učilo, potem še le ptuje; takó naj bi se ravnalo v rastljinstvu, rudninstvu in živalstvu; v pervih šolah naj bi se začelo in potem sledilo po več žolah naprej, tudi šolski mladosti ženskiga spôla naj bi se priložnost dala, sej nekoliko v rastljinoznanstvu se podučiti.

Po takim podučanju bi se še grozno veliko dobriga človeštvu skazalo, marsikaj noviga bi se še znajdlo, in marsikaka škoda in nesreča bi se odvernila.

Iz té razlage, čeravno le ob kratkim dane, lahko zapopadete veliko dobroto in koristnost, ktera iz rastljinstva za ljudi in živalstvo izvira, in tudi to de je silno velika petreba za šolsko mladost obojiga spola se ga v šolah učiti.

Vas pa, ljubi moji! letó še posebno zadeva in veže, se v rastljinoznanstvu, kar je moč, na tanjko učiti, zató kér si boste zdravilne zeliša tudi sami nabirali, ki vam bojo kakor orožje zoper bolezní služile; pa tudi zató, de boste vedili in mógli prav presoditi, ali je ta ali una rastljina po spašnikih, senožetih in hribih za živino dobra in zdrava ali pa škodljiva in morebiti clo strupena.

Zavolj tega vam, ljubi učenci, še enkrat prav živo priporočim, de se tega uka pridno poprimete, in de se boste serčno prizadevali, se vsih téh reči, kar je le mogoče, na tanjko navaditi, zató de se jih boste zamógli pri svojih opravilih tudi prav poslužiti. Sej bo vse to le v vaš dobiček, in v prid naše ljube domovine.

Znabiti, de vam morebiti kak nasprotnik te potrebne vednosti poréče: „čmu vam bo to?“ Tako puhlo glavo podučiti, bi ravno toliko zdalo, kakor zamorca umivati. Kdor kaj taciga zamore govoriti, je ali neveden, de Bog pomagaj! ali pa je hudoben in vam nevošljiv za vednosti, ki si jih boste pridobili: on pa v támi tapa!

Iz Koroškiga.

V 17. listu „Novíc“, smo pod napisam „v slovenskih zadevah“ omenili nekiga grozivniga pisma, ki ga je s podpisam „v. J. iz Pliberka“ gosp. Ricci, vrednik časopisa „Deutsche Monatschrift aus Kärnthen“ prejel, zató kér se je za pravice Slovincov potegnil. Podpis: „v. J. iz Pliberka“, kteriga se je skriti pisáč polastil, je zapeljal ljudi, de so sploh mislili, de tisto gerdo pismo je žlahni Jakomini iz Pliberka pisal, zató kér v Pliberku nobeniga družiga ni, ki bi se v. J. pisal, kakor v. Jakomini. To je — se vé de — gosp. Jakomini zvedel, in kér on kaj taciga nikdar ni pisal in še mislil ne, je v dopisu na gosp. vrednika v poslednjim (7.) zvezku imenovaniga časopisa hudobno nesramnost pisáča, ki se je pod ptuje imé skríl, z moško besedo odkril in toliko resnične besede govoril, de se ne moremo zderžati, nekoliko verstie iz tega razjasnjenja povzeti, kar toliko raji storimo, kér je gosp. Jakomini eden tistih poštenih Nemcov, ki Slovincam nikakor nočejo njim povstavi podeljenih narodskih pravíc kratiti. Potem, ko gosp. Jakomini sirovost in neotesanost skritiga pisáča, kteriga orožje je le hudobno natolcevanje, spodobno pretrese, pravi na dalje: „S tako spako se prepirati, bi ne bila nobena čast in bilo bi tudi prazno delo. Naj stopi pisáč iz svojiga berloga, in naj se imenuje! Je to, kar je pisal, pošteno mislil in je morebiti le narobe povedal, naj očitno pod svojim imenam to izgovorí, kar je v dopisu le skrivéj storil. Do-

kler pa tega ne storí, je le ôsa, ki na sadih gloda, — je krota, ki s svojim trupam cvetlice oskrunuje, — je červ, ki v tamoti pod zemljo rije in korenine naržlahnejših rastljin spodjeda. Kdor móže, ki očitno zapanje vživajo, iz skritiga berloga natolcuje, brez de bi dela dokazal, ki so nepravne: tak človek je tolovaj (Bandit), kteriga vsak pošten človek zaničuje. Tisto natolcevanje, ki ga je neotesani pisáč izustil, je takó prešerno in sirovo, de ne zasluži družiga, kakor zasramovanje. Jez sim popolnoma zadovolin, če dobri, pošteni in pametni móže mojo pošteno voljo spoznajo in jo obrajtajo. Vsakimu človeku pa po njegovi storiti, ni ne meni, in nobenimu na svetu mogoče. Kdo je draživec in nepokojnež: ali tisti, ki postavne pravice terja, ali tisti, ki to pravično terjanje natolcuje, to vé ljudstvo dobro razločiti. Cesar so v patentu od 4. marca 1849 vsakimu avstrijskemu narodu dodelili nedotakljivo pravico do varstva in oskerbovanja njegove narodnosti in njegoviga jezika. Ravnopravnost Slovincov na Koroškim so vnovic poterdili v patentu 30. decembra 1849, ko so deželno vstavo za Koroško kronovino podpisali. Iz te podlage izvirajo vse naznanila postav in ukazov tudi v slovenskim jeziku za Slovence na Koroškim, ki jih razglasuje državni in deželni zakonik. Če tedaj Koroški Slovenci terjajo, de naj se jim po tem izgledu sploh vse postave in ukazi v slovenskim jeziku razglasujejo, imajo pravico to terjati in ne terjajo nič družiga, kakor to, de naj državni služabniki povelje cesarja natanjko spolnujejo. Vsako odšipovanje od te natanjčne spolnitve, vsako pretresovanje: ali je to razglasovanje v slov. jeziku potrebno ali nepotrebno, je že pregreha zoper cesarsko povelje in zoper pokoršino do dane postave. Zdej ni več prašanje, ali le nekteri Slovenci natanjčno spolnovanje cesarskiga ukaza terjajo, ali pa vsi. Vsak ima pravico to očitno terjati, in gotovo sleherni nemški Korošec, ki spozná potrebe današnjiga časa, in ki svojo domovino resnično ljubi, se bo ti terjatvi pridružil.

Prazno govorjenje je, če kdo pravi: saj omikani Slovenec tudi nemški jezik razume, neomikani pa ne zna ne nemško ne slovensko brati. Slovesna beseda cesarjeva, ukaz vladarja le veljá, in nihče nima več pravice, spolnitev te oblube po svoji glavi razlagovati. Tudi je laž, de Slovenci na Koroškim naznanovanja postav v slovenskim jeziku ne želijo in de jih brati ne znajo, kér slovenske molitevne in pobožne bukve, pratike i. t. d., ki jih slovensko ljudstvo bere, brez vsiga besedovanja kažejo, kaj de je resnica. Če kdo pravi: de poslovenjene postave niso ljudstvu razumljive, je to le dokaz, de se niso pravi prestavljavci izvolili, — in potem ni nobeniga družiga vprašanja, kakor za take prestavljavce skerbeti, ki naroda jezik ravno takó dobro zadenejo, kakor tisti, ki molitvine bukve in pratike pišejo. De se pa mora pri postavah in ukazih veliko sploh nerazumljivih besedi iz družih jezikov na posodo vzeti, ne more drugač biti, saj tudi skoraj vsaka postava v nemškem jeziku ima veliko ptujih besedi.* — Bodite pravični vsakimu, ako hočete, de bojo tudi drugi vam pravični, in pokažite svoj dohranivi duh (conservativen Sinn), s kterim se toliko bahate, v spoštovanju cesarjeviga povelja, v natanjčnim spolnovanju njegoviga ukaza, in v opušanju vsiga pretresovanja, ktero — de prav z rahlo besedo govorim — se vam clo ne spodobi! Tudi terjanje Slovincov, de se jim ravnopravnost zastran jezika

*) Prestavljavci in jezik niso vselej krivi, ako prosto ljudstvo vsih besed v razglasih ne razume. Kakó bo ljudstvo besede razumelo, ako reči ne zapopade, ktero beseda zaznamva? Taka je povsod in pri vsih narodih.